

La pastanaga

(ALDC, V, 1125. La pastanaga)

La *pastanaga* és una umbel·lífera conreada per la seva arrel gruixuda de color de carabassa (*Daucus carota* subsp. *sativus*), que té com a sinònim *safanòria* en el diccionari normatiu, però que, en l'ús popular, designen a voltes espècies diferents.

Pastanaga (s. XIII) deriva del llat. PASTĪNĀCA, que designava tant la pastanaga com la xirivia (*DELL*); var.: *pastanaga groga* 97; *pastanaca* 118, amb ensordiment de la velar; *pastanagó* 75-77, 79, 80 (oposat a *pastanaga*), amb el suf. dim. -ó (< -ONE); *bastanaga*, amb pas de P > b pel contacte amb l'àrab, que desconeix l'oclusiva labial sorda, i *bastanaga* 85, 140, 141, amb dissimilació vocàlica. El primer resultat de PASTĪNĀCA va ser *pastenaga* 114, 126, amb pas de Ī > e, però ben aviat es va imposar la var. assimilada *pastanaga*. *Safanòria* (s. XV) prové de l'àr. vg. SAFANĀRIYA (*DECat*) o de l'àr. andalusí (AS)SAFANNĀRYAH (< gr. STAPHYLĪNĒ ÁGRĪA) (*Corriente*); var. *safanòria borda* 162; *safranòria*, amb dissimilació de la bategant; *safandòria* 130, 131, 137, *fafanòria* 139 i *fafandòria* 132, 134, 138, amb assimilació a la labial; *estafanòria* 37, 42, 43; altres var. amb [a] tònica podrien ser les més fidels a l'ètim: *safarnària* 69, 81; *safarnari* 80 i *safannari* 82, amb pèrdua de la vocal final, pròpia del mall. (com *gàbia* > *gabi*); *safranària* 121, amb metàtesi, com *xafranària* 68, que ha sofert palatalització de la s-.

Carrota és pres del fr. *carotte* (< gr. KARŌTON) i

s'ha alterat en *carota* 3, 31, *garota* 86, *garrota* 24, i, homonimitzat amb l'antropònim *Carlota*, *carlota* i *corlota* 149, aquesta última amb assimilació vocàlica; veg. Barri i Masats, 1998.

Finalment, *sanaòria* és un manlleu al cast. *zanahoria*, metàtesi d'un anterior *çahanoria*, també arabisme del mateix ètim que el cat. *safanòria*; var.: [θ]anaòria 93, 100/[θ]anaòria 93, 102; [θ]anòria 106, amb reducció del hiat; [θ]enòria 108, amb dissimilació vocàlica; *sanagòria* 49, amb inserció de -g- antihiàtica.

Alguns inf. matisen diferències entre la *pastanaga* i la *safanòria*: la primera és més grossa i negra, i l'altra, allargada i vermella (53); aquesta, morada i aquella, groga (114); la *safranòria*, negra (117, 120, 160), blava (128), blava o roja (148), groga, negra o blanca (152) o llarga, grossa i morada (168, 171, 188); la *safarnària*, més grossa (69); la *carlota*, groga (148, 180, 188).

Els mots tradicionals són *pastanaga* i *safranòria*: el primer ocupa sobretot el Principat i el segon s'estén per la meitat sud d'aquest, el tort. i el val., on és interromput per una àrea extensa del gal·licisme *carlota*, modificació de *carota*, present en ross., on es mostra més fidel al mot originari fr. *carotte*. La var. *bastanaga*, amb canvi consonàntic per contacte amb l'àrab, és pròpia d'àrees sensibles a aquesta influència, com són l'eiv. i el men., des d'on pogué arribar a l'alg.

Són mots normatius *pastanaga* i *safanòria*, des del *DOrt*, 1917; *carrota*, des del *DIEC*₂, 2007.

